

IFLA 2003 Konferansı ve Almanya Kütüphaneleri

Sekine Karakaş*

1-9 Ağustos 2003 tarihlerinde Almanya'nın başkenti Berlin'de yapılan Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (IFLA) 69. Genel Konferansı, 131 ülkeden gelen 4.500 katılımcı ile gerçekleşti. En fazla katılımcı, ev sahibi ülke olarak 972 kişi ile Almanya'dan olurken, onu 495 kişi ile Amerika Birleşik Devletleri izliyordu. Türkiye'den de Ankara, Hacettepe, İstanbul Üniversiteleri Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden öğretim üyeleri ile özel üniversite ve kütüphanelerden uygulamacılar hazırladıkları tebliğler, posterler, sunumlarla dünya kongresinde ülkemizi temsil ettiler.

Kongrenin ana teması, "Erişim Noktası Kütüphane : Medya-Enformasyon – Kültür" olarak belirlenmişti. Bu tema, her türdeki kütüphanenin, enformasyon, bilgi ve kültürün çıkış noktası olarak rolünü yansıttığı gerekçesi ile kabul gördü. Temayı seçenler kütüphanelerin böyle bir başlangıç ögesi olarak çekici bir imajla lanse edilmesini, hem hayallere hem de gerçeğe işaret etmekte olduğunu ifade etmekte. Tema medyanın dönüşümünü ve bilgi yönetimini keşfedecek, enformasyonun içeriğini ve bilginin kullanımını güçlendirecek, insan değerlerini ve kültürü garanti altına alacak ve böylelikle kütüphaneleri kültür kurumları biçiminde değerlendirip, onlara toplumsal sorumluluklarını hatırlatacak bir konu bütünü olarak düşünülmüştü. IFLA toplantısının gerçekleştirildiği ülkede kütüphanenin bir kapı, bir giriş, bir liman olarak görülmesi fikri kütüphane derneklerinin büyük bölümü tarafından benimsendi. Liman imajının taşınması bilgiye, enformasyona, bilime, kültüre ve eğitime giriş anlamına geliyordu (Seefeldt,2003:7). Gerçekten de bugün kütüphanelerin yeterli araç gereç ve insani yetenek ve beceri ile dünyadaki sınırsız enformasyona erişim sağlayan noktalar olduğu konusunda ortak bir görüş vardır.

Almanya'da kütüphane hizmetleri, "Bilgi merkezlerinin kapılarının eğitim düzeyi ve geldiği ülke hangisi olursa olsun, her yaştan ve her sosyal sınıftan kişiye açık Olmalıdır" ilkesine göre yürütüldüğü için, bu anlayış IFLA'nın 2003 Dünya Konferansı için seçilen sloganla da paralel bir görüş oluşturmaktadır. Kongre için seçilen ana tema, Berlin'deki ünlü Brandenburg Kapısı'nın resmedildiği kongre logosu ile temsil edilmişti. Böylece kütüphanelerin bir giriş olarak algılanması başkenti simgeleyen bu tarihi kapı ile farklı bir bağlantıyı da ortaya koyuyor; kapının, kişinin geçmişten geleceğe bir adım attığı ,geleceğe yönelik bir metafor olduğu ima ediliyordu. Eski Roma'da "Giriş Tanrısı'nın" çift yüzlü başı

kapılarda, geçitlerde, girişlerde resmedildiğinden, kapılar mabudu ilah Janus'un bir yüzü dost bir yüzü düşman görünümü, Alman kütüphaneciliğinde geçmişten geleceğe bir sembol olarak kullanılmaktadır. Almanya'da Janus'un dost yüzü Alman kütüphaneleri ve kütüphane örgütleri arasındaki işbirliğini ve olumsuz ifadedeli yüzü de 10 Mayıs 1933 günü halk kütüphanelerinde bulunan kitapların yıkılışı gibi acı anıları çağrıştırmaktadır. Dünya Kongresi'nin teması IFLA'nın mesleki birimlerine geleceğin kütüphanelerinin yalnızca geleneksel rollerini oynamakla kalmayıp, kendi toplumlarında ve global ağda bilgi sağlama hizmetini çok çeşitli araç ve yöntemlerle verecek yollar üzerinde yoğunlaşmalarını mümkün kılacak fırsatlar sunmuştur. Bu tema doğrultusunda planlanan programlar, tartışma grupları ve poster sunumları bölümlere ve bireylere tüm faaliyetleri ile ilgili olarak Federasyonun temel değerlerini güçlendirmelerine imkan sağladı. Medyanın mesleğimiz ve hizmetlerimiz üzerinde giderek artan etkisi "Kütüphanecilik Bölümlerindeki Ders Programlarının ve Sürekli Eğitimin Bir Parçası Olarak Görsel-İşitsel ve Çoklu Medya" programlarında; "Sanat Kütüphanesinin Evrimi: İlk Koleksiyondan Sanal Hizmetlere" gibi Sanat Kütüphaneleri Seksiyonları programlarında ve "Elektronik Dergiler : Yaşantımızı Nasıl Değiştirmekte?" gibi "Seri Yayınlar ve Danışma Hizmeti Bölümleri" çalışma gruplarında ele alındı. Çok çeşitli özel kütüphanelere, arşiv ve müzelerle yapılan kütüphane gezileri de delegelere medyanın mesleğimizi nasıl etkilediğine ilişkin fikir verdi. Enformasyonun içeriğini ve enformasyon hizmetlerini stratejik ittifaklarla ve ihtiyaca göre özel bilgi vermek suretiyle güçlendirme, iyileştirme çabaları, Devlet Kütüphaneleri Seksiyonu programında yer alan "Değişen Yönetimler, Değişen Kütüphaneler" ve Engelliler İçin Kütüphane Hizmetleri Seksiyonu programında "Mahkumlara Kütüphane Hizmeti Güçlükleri Kabul Edip Üstesinden Gelmek" gibi örneklerle anlatıldı. Ayrıca "Bilgi Yönetiminde Değişen Paradigma" gibi sunumlar da bu alt konuyu destekledi.

Üçüncü alt başlık olarak düşünülen beşeri kültür ve değerlerin teminat altına alınması,örneğin "Latin Amerika ve Karayibler Kütüphanelerinde Kültürel Enformasyona Erişim"; "Değişen Enformasyon Dünyasında Kütüphaneler ve Kültürel Değerler: Afrika Modeli" gibi programlarda görüldü. Kütüphanelerin kültür üzerindeki rolü bu konuyu işleyen posterlerde de ele alınmıştı.

Almanya'daki toplantıda, Dünya Hazırlık Komitesi Başkanı Adama Samassekou Berlin Duvarı'nın yıkılışını özgürlük ve dayanışmanın çığır açan kutlanması olarak nitelemekte ise de insanoğlunu ayıran başka duvarlardan söz etmekte, okuma yazma bilen, bilmeyen; enformasyon zengini ve enformasyon fakiri insanların varlığını gündeme getirmektedir. Ona göre gezegenimizin küreselleşmesini izlerken gerçekte parçalara ayrıldığını, "Dijital Bölünme"nin giderek belirginleştiğini görmezden gelmek mümkün değildir. Samassekou, Kütüphanelerin ve bilgi merkezlerinin, bilginin yaratılması ve yayılmasında olduğu kadar formel ve enformel eğitimdeki rolünün vazgeçilmez oluşu devam etmekle kalmayacak,

giderek çok daha önem kazanacaktır” derken önemli bir gerçeğe işaret etmektedir.

Almanya’da başta halk, çocuk ve üniversite kütüphaneleri olmak üzere hemen hemen bütün kültür kurumları ülkede yaşananlardan etkilenmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı, yalnızca kütüphane koleksiyonlarına ve tarihi binalara zarar vermekle kalmadı, uzun dönemde Almanya’nın bölünmesi ve kütüphanecilik alanında köklü değişimler yaşanması sonucunu doğurdu. Örneğin, Prusya Devlet Kütüphanesi koleksiyonları savaş sırasında tahliye edilip, Berlin dışına taşındığı için uzun yıllar bölünmüş halde kaldı. Kongrenin yapıldığı şehirde bulunan Almanya’nın en büyük ve en önemli kütüphanelerinden olan Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek zu Berlin) nihayet bir araya getirilen eserlerle 1978’de yeniden inşa edilen iki ayrı binada hizmet vermektedir. Birinci bina danışma ve araştırma kütüphanesi olarak düzenlenmiş, ikinci bina ise ödünç verme ve fonksiyonel bir çalışma merkezi işlevini yüklenmiştir. Bu kütüphanede görkemli bir basılı kaynak koleksiyonu bulunmakta, çeşitli ülkelerden, dillerden, dönemlerden ve kültürlerden yaklaşık on milyon kitap ve süreli yayın araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır. Doğu Avrupa, Doğu Asya ve diğer Doğu ülkeleri ile ilgili literatür, resmi yayınlar ve meclis tutanakları, uluslararası kuruluşlara ait yayınlar, dergiler, gazeteler, çocuk ve gençlik yayınları gibi geniş bir yelpazeyi kapsayan kütüphane gelişimini sürdürmektedir. Ayrıca, bu büyük devlet kütüphanesi 2.3 milyon mikrofiş ve mikrofilmle mikroform alanında da ön sıralarda gelen bilgi merkezlerindedir. Berlin Devlet Kütüphanesi söz konusu olduğunda özel koleksiyonlardan da söz etmek gerekir : 18.300 yazma ve 320.000 el yazması eser, 450.000 müzik parçası, 66.000 elle yazılmış nota, kartografik eserler (940.000 sayfa harita) ve çok sayıda eser ödünç verilebilmektedir. Ayrıca kütüphanede 13.5 milyon fotoğraf, grafik çalışmaları, çizimler, slaytlar ve diğer sanatsal eserler de yer almaktadır. Berlin Devlet Üniversitesi bibliyografik hizmetler açısından da faal çalışmakta, inkunabellerin uluslararası bütünleşik kataloğu burada hazırlanmaktadır. Almanya’da 79 üniversite ve aynı düzeyde bulunan diğer yükseköğrenim kurumlarında yer alan kütüphaneler, öğrenciden profesöre kadar tüm üniversite mensuplarının çalışma, araştırma ve öğretim faaliyetlerinde etkin bir rol üstlenmişlerdir. Bu kütüphanelerden birçoğu, kullanıcılarına 1.5-2.5 milyon ciltle hizmet vermektedir. Freiburg, Heidelberg, Jena, Tübingen gibi daha eski kurumlar ve İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra kurulan Hamburg Devlet ve Üniversite Kütüphanesi, 1919’da yenilenen Köln Üniversite ve Şehir Kütüphanesi, 1960’larda kurulan Bremen, Dusseldorf, Regensburg gibi kütüphanelerde ise 2.5-3 milyon cilt kaynak bulunmaktadır. Koleksiyonları 3-4 milyon cilde ulaşan kütüphaneler arasında Berlin Humboldt Üniversitesi Kütüphanesi, Frankfurt am Main Şehir ve Üniversite Kütüphanesi, doğal bilimler yönünden zengin bir koleksiyona sahip Senckenberg Kütüphanesi ve Göttingen Devlet ve Üniversite Kütüphanesi sayılabilir. Üniversite kütüphanelerinin büyük bölümünün 5.000-

10.000 kadar güncel süreli yayın aboneliği bulunmakta, basılı olanlar yanında elektronik dergilerin de sayısı hızla artmaktadır.

Ülkede kütüphanecilik yükseköğrenimi 1960'lardan sonra oldukça önem kazanmış; yeni üniversitelerin ve yükseköğrenim kurumlarının kurulması, mevcut üniversitelerin gelişmesi, teknik üniversitelere ağırlık verilmesi gibi atılımlarla çağdaş kütüphaneciliğin temelleri atılmıştır.

Kaynakça

Seefeldt, Jürgen ve Ludger Syré. (2003). Portals to the past and to the future. Hildesheim, Georg Olms Verlag.